

Stockholm, 2023-10-31

Dnr U2023/02078

Remiss – Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar (SOU 2023:31)

Med avseende på ovan remiss får Swedsoft härmed inkomma med yttrande.

Bakgrund om yrkeshögskolan

I början av 1990-talet påbörjades diskussioner om behov av en högre – men praktisk – utbildningsform. 1996 startade detta under namnet försöksverksamheten och 2001 beslutade riksdagen inrätta den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) som en reguljär utbildningsform från och med 2002. KY övergick 2010 till dagens yrkeshögskola (YH).

Det som kännetecknar dessa utbildningsformer är:

1. De är **eftergymnasiala** och i princip **likställd med högskola**. Detta innebär att tillträde till utbildningen normalt kräver gymnasieexamen, att utbildningen är kostnadsfri för de studerande och att den ger rätt till studiemedel.
2. Det är den enda utbildningsform som **enligt lag** ska säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot **arbetslivets behov** kommer till stånd.
3. Alla utbildningar ska styras av en **ledningsgrupp** där arbetslivet ska ha majoritet. Det har beskrivits att det ska vara *”raka rör mellan departementet och utbildningen”* och det förekommer inga mellannivåer, stödsystem och regionala eller kommunala kommittéer.
4. Arbetslivet och anordnaren anger i ansökan vad som är **lämpliga förkunskaper**, utbildningens **innehåll**, utbildningens längd, betygskriterier och hur antagning och examination ska göras.
5. Yrkeshögskolan har **inga krav på lärarlegitimation**. Många lärare kommer direkt från arbetslivet och tar med sig aktuell kunskap in i klassrummen.
6. En stor del av utbildningen är **arbetsplatsförlagd**, ”lärande i arbete” (LIA), som är en kurs som likt resten av utbildningsplanen ska ha innehåll och betygsättas.
7. **Enskilda, företag och myndigheter** får ansöka om att få arrangera utbildning. Idag finns hundratals sådana anordnare, något fler privata än kommunala.
8. Ansökningar för program görs **en gång om året** (ofta före midsommar) med beslut i januari följande år. Beviljade program kan starta till hösten eller våren året efter. Ett

- typiskt program är två år långt där den sista terminen är LIA och examensarbete. Beviljandet omfattar normalt tre klasser med upp till 35 studerande i varje klass.
9. Beroende på politisk vilja finns ibland möjlighet söka beviljande för **kurser** som är ägnade åt den som behöver vidareutveckla sin yrkeskunskap. Dessa är typiskt en termin, ofta på halvtid och har för det mesta krav på tidigare yrkeserfarenhet.
 10. Yrkeshögskolan styrs genom **Lag (2009:128) om yrkeshögskolan, Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan** plus ett antal föreskrifter. Det är Myndigheten för yrkeshögskolan <https://myh.se> som hanterar ansökningar om beviljanden (Västerås) samt kvalitetsgranskning (Hässleholm).

År 2022 fanns 231 anordnare som bedrev utbildning i 3 374 utbildningsomgångar med 88 500 studerande (nästan dubbelt så stort som Lunds Universitet). Av utbildningsanordnarna var 138 privata, 85 kommuner, 6 landsting och 2 statliga. Examensgraden 2021 var 70% och 91% av de som examinerades 2021 hade arbete 2022. 65% hade ett arbete som helt eller till största delen stämde överens med utbildningen.

Under 2022 och 2023 har utredningen **Framtidens yrkeshögskola – stabil, effektiv och hållbar** (SOU 2023:31) <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/06/sou-202331/> arbetat under ledning av **Mia Bernhardsen** (Svenskt Näringsliv).

Remissvar på utredningen ska vara utbildningsdepartementet tillhanda **senast den 1 december 2023** (nytt datum).

Kommentar Swedsoft: *Vi vill förtydliga att vi tolkar denna förstasida som en inledning med bakgrundsbeskrivning och inte som en del av remissvaret. Vissa delar är lite otydliga, till exempel högskola som likställs med YH (ja, de är eftergymnasiala, men därutöver är skillnaden rätt stor), samt punkt nio som har en kommentar om "beroende av politisk vilja" (idag är korta kurser en form som finns i YH:s ordinarie utbud). Men som sagt, vi ser detta som en inledande text och förbiser detta.*

Sammanfattning

Yrkeshögskolan fungerar bra men det finns förbättringspotential. De flesta förslagen tas upp i utredningen, andra behöver synas i remissvaret. Yrkeshögskolan växer kraftigt och det verkar finnas en klar politisk majoritet för att den ska öka ytterligare de närmaste åren. Därför har det efterfrågats en stabil grund för fortsatt expansion.

Tre punkter ska gälla för den fortsatta expansionen:

- Arbetsmarknadens behov ska styra.
- Tilliten ska vara hög
- Spelreglerna ska vara tydliga

Det framgår också i utredningen att **utbildningsformens särart ska bibehållas**.

Gemensamt antagningssystem

De privata anordnarna har tidigare varit tveksamma till ett gemensamt antagningssystem, detta för att behålla den fria tävlan att attrahera studerande som finns mellan olika utbildningar. Nackdelarna har varit att det gått söka till och bli antagen till många utbildningar samtidigt för att sedan hoppa av, vilket orsakat bekymmer för de anordnare som har svårt attrahera sökande. Anordnare tillåts inte heller se sökandes gymnasiebetyg i databasen BEDA utan måste hämta in dessa på annat sätt, med risk för oriktiga kopior.

Men utredningen visar på nya krav från EU (SDG-förordningen, Single Digital Gateway) där det ska vara möjligt söka utbildningar från andra medlemsländer, inklusive krav på bankid-liknande inloggning. Detta hade blivit extremt kostsamt för den enskilde anordnaren. Därför föreslår utredningen att Myndigheten för yrkeshögskolan tillsammans med DIGG och UHR ska få i uppdrag att ta fram ett centralt system för antagning till yrkeshögskolan.

Kommentar Swedsoft: Swedsoft ser positivt på idén om ett centralt antagningssystem. Det skulle kunna stärka konkurrensen mellan anordnare samtidigt som det minskar byråkratiska hinder och kostnader som kan uppstå till följd av EU-kraven. Samtidigt noterar vi att vissa synpunkter har framförts som ifrågasätter tidigare tveksamheter bland privata anordnare. Det skulle vara värdefullt om utredningen kunde erbjuda tydligare underlag eller källhänvisningar för dessa tidigare uppfattningar, då det skulle kunna ge en mer nyanserad bild av situationen.

Angående förslaget "5.8.1 Myndigheten för yrkeshögskolan ges i uppdrag att i samverkan med DIGG utforma ett nytt system för studiedokumentation," noterar vi att det finns en positiv inställning till detta förslag. Swedsoft ser också fördelarna med att Myndigheten för yrkeshögskolan, i samarbete med Myndigheten för digital förvaltning, utformar ett nytt system för studiedokumentation och att detta uppdrag samordnas med uppdraget att genomföra en förstudie för inrättandet av ett gemensamt system för ansökan till yrkeshögskolan. Vi anser att detta förslag har potential att bidra positivt till yrkeshögskolans utveckling.

Studiedokumentation

Utredningen föreslår också ett bättre system för studiedokumentation än det nuvarande. Men många anordnare har redan andra system i bruk, exempelvis från stockholmsbaserade True Original som erbjuder lösningar där examensbevis och annan information lagras i Etherums blockkedja och därmed alltid kan valideras av potentiella arbetsgivare.

Swedsoft kommentar: *Swedsoft anser att Myndigheten för yrkeshögskolan inte bör bygga ännu ett studiedokumentationssystem utan låta anordnarna lösa denna fråga.*

Examina och progression

Yrkeshögskolan finns idag på nivå 5 (yrkeshögskoleexamen) och nivå 6 (kvalificerad yrkeshögskoleexamen) inom den svenska referensramen för kvalifikationer SeQF. Grundläggande högskoleutbildning motsvarar nivå 6, master/magister nivå 7 och doktorsexamen nivå 8.

Utredaren föreslår att de tidigare kraven på minst två år långa program för en kvalificerad yrkeshögskoleexamen på nivå 6 ändras så att även kortare program tillåts på nivå 6 – under förutsättning att den studerande redan tidigare genomgått en längre utbildning i samma ämne på yrkeshögskola eller högskola. Därmed blir det möjligt för yrkeshögskolan att arrangera praktiska påbyggnadsutbildningar, något som kan komma bli mycket attraktivt i det livslånga lärandet.

Swedsoft kommentar: *Swedsoft ser positivt på möjligheter till påbyggnadsutbildning inom yrkeshögskolan. Många yrkesverksamma har idag reell kompetens som är mycket hög och Swedsoft hade gärna sett att det även blev möjligt arrangera ettåriga och praktiskt inriktade program på nivå 7, alltså motsvarande en magister.*

Stadigvarande beviljande

Utredningen är tveksam till att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna dela ut fasta beviljanden, som alltså inte behövs sökas om. Med sådana beviljanden riskerar yrkeshögskolan att stelna och den fria tävlan mellan anordnare begränsas.

Swedsoft kommentar: *Angående punkten "Stadigvarande beviljande" så är Swedsoft emot införandet av fasta beviljanden. Vi delar utredningens tveksamhet till att Myndigheten för yrkeshögskolan ska kunna dela ut sådana beviljanden, då de riskerar att begränsa den fria tävlan mellan anordnare och stelna yrkeshögskolans utbud. Däremot ställer vi oss positiva till förslaget "7.8.1 Fortsätt att förenkla processerna vid ansökan," och ser det som en värdefull åtgärd för att underlätta processerna utan att äventyra yrkeshögskolans särart.*

Godkännande av anordnare

Swedsoft kommentar: För närvarande är Swedsoft försiktigt inställda att stödja dessa förslag, även om vi för närvarande inte har några detaljerade åsikter.

Anordnarens och ledningsgruppens ansvar

Swedsoft kommentar: För närvarande är Swedsoft försiktigt inställda att stödja dessa förslag, även om vi för närvarande inte har några detaljerade åsikter.

Innehåll, namn och andra förändringar

(Ingen åsikt.)

Omställning

(Ingen åsikt, Yrkeshögskolan har i princip ingen annan styrning förutom att tillhandahålla god utbildning enligt arbetslivets behov.)

Ett fjärde tekniskt år

Ingen åsikt, vi anser dock också att det är oklart för oss exakt vad inställningen är kring "Ett fjärde tekniskt år" i remissutkastet. Vi ser fram emot att få mer klarhet kring ämnet och följa dess utveckling framöver.

Sekretess- och dataskyddsreglering

(Ingen åsikt.)

Förslag utanför utredningen

Tillväxtutbildningar

Den tekniska utvecklingen går allt snabbare och Sverige behöver bli bättre på att ta till sig nya kunskaper och få ut dessa i företagen. Vi måste bli både snabbare och bättre på att ta till oss digital spetskompetens samt de nya affärsmöjligheter som följer med den snabba tekniska utvecklingen.

Därför är det bekymmersamt att yrkeshögskolan saknar direktiv att se framåt. Föregångaren reserverade en del av sitt anslag till vad som kallades för riskutbildningar, alltså utbildningar där man inte med hjälp av statistik och tidigare resultat kunde bedöma att det fanns ett visst framtida behov på arbetsmarknaden – men där man med stor säkerhet kunde anta att det kommer finnas ett sådant behov.

Idag omvärldsbevakar Myndigheten för yrkeshögskolan med hjälp av branschorganisationer och 5-8 år gammal statistik från bland annat Arbetsförmedlingen, SCB och regionerna. Men för att YHL §1 om arbetslivets behov ska uppfyllas borde kunskaperna hos den studerande vara korrekta vid det tillfälle denne tar examen och ska börja arbeta, vilket kan ligga 3-5 år framåt i tiden.

Detta ger ett spann på 8-10 år vilket är alldeles för stort, speciellt inom mjukvaruutveckling och ny teknik. Räknar vi med tre beviljanden på ett tvåårigt program, kan spannet sträcka sig

15 år från statistik till examen, vilket definitivt kommer påverka både den studerandes och arbetsgivarens möjligheter omsätta dessa kunskaper i arbetet.

Swedsoft kommentar: Swedsoft föreslår att en mindre del av yrkeshögskolans budget avsätts för att bevilja tillväxtutbildningar där mer vikt läggs vid kunskapernas framtida potential. Ett alternativ kan vara att arrangera en speciell ansökningsomgång för denna typ av utbildningar som då kan bedömas på annat sätt än de traditionella.

Bredare tillträde

Digitaliseringen slår igenom i alla branscher och alla yrken. Detta framgår tydligt i den utredning som Tillväxtverket och UKÄ genomförde kring kompetensförsörjningen av digital spetskompetens som konstaterade:

”Ett utmärkande kännetecken för digital spetskompetens är förmågan att kombinera tekniska kompetenser med andra typer av kunskaper. I den mån det är möjligt och relevant bör tekniska kompetenser kombineras med både tvärvetenskapliga och praktiska kompetenser relaterade till digitalisering, såsom exempelvis domänkunskaper inom vissa ämnen eller en förmåga att driva förändringsarbete inom digitalisering på organisations- eller samhällsnivå. En kombination av kunskaper ger upphov till synergieffekter, varför främjandeinsatser inte bör avgränsas till enbart tekniskt innehåll i utbildningar och andra kompetenshöjande insatser.”

Även Swedsoft deltog i detta arbete <https://digitalspetskompetens.se/wp-content/uploads/2020/04/Hur-kan-Sverige-bli-världsledande-på-digital-spetskompetens.pdf>

”Regeringen bör föreslå och Riksdagen anta en större strategisk satsning på digitalisering i likhet med nationella mikroelektronikprogrammet på 1980-talet, HemPC-reformen på 1990-talet eller bredbandssatsningen på senare år. En kraftfull satsning för att bygga upp kompetens och infrastruktur som säkrar svensk framtida digital kompetens och konkurrenskraft.”

Swedsoft kommentar: Swedsoft föreslår att yrkeshögskolan ska öppna upp för teknikutbildningar även för de med annan domänkunskap än traditionell Data/IT. Hälsa- och sjukvård, Skola, Grafisk Industri och många andra har ett stort behov av multikompetens, att kunna kombinera sitt yrkeskunnande med de nya tekniska kunskaperna. Därför bör yrkeshögskolan inte i onödan låsa ute stora branscher med förlegade förkunskapskrav, speciellt när det gäller studerande med lång yrkeserfarenhet och omfattande reell kompetens.

Multikompetens

Den snabba digitaliseringen ger upphov till många nya kombinationer av arbetsuppgifter och yrkesroller. Därför är det viktigt att detta inte försvåras av att yrkeshögskolan förlitar sig på gammal yrkes- och utbildningsnomenklatur.

Swedsoft kommentar: Swedsoft föreslår att yrkeshögskolan friare ska kunna bevilja utbildningar som gränsar över flera områden, exempelvis teknik-juridik-ekonomi.

Professionalisering

KY och YH har funnits i snart 30 år och det innebär att den professionaliserats, vilket mestadels är positivt och ger styrka åt utbildningsformen. Men det innebär också en utveckling mot större men färre anordnare vilket på sikt kan påverka både utbildningarnas innehåll och kvalitet.

Yrkeshögskolan bör inte resa hinder för små, nya och innovativa anordnare utan tvärt om ge dessa möjlighet delta i den fria tävlan som ansökan om beviljanden innebär.

Yrkeshögskolan bör utnyttja YHL §12 som säger att *”Utbildningsanordnaren ska ha den kompetens och de förutsättningar som krävs för att anordna utbildning inom det yrkesområde som utbildningen avser”* och som rätt använd kan stoppa skrivbordsprodukter från större skolkoncerner och kommuner och ge plats för fler små anordnare med innovativa utbildningar.

Det är också viktigt att Myndigheten för yrkeshögskolan finner metoder för att rättvist bedöma ansökningar från olika anordnare och inte enbart gör en mekanisk prioritering som ofta medför att äldre kunskaper felaktigt prioriteras mot nya, som mjukvaruutveckling hos små och innovativa startups med hjälp av nya programspråk och verktyg.

Swedoft kommentar: Swedsoft föreslår att yrkeshögskolans särart ska bibehållas och att detta kan göras genom att möjliggöra nya förslag och inriktningar från mindre anordnare.

Vem granskar MYH?

Myndigheten för yrkeshögskolan har en mycket väl fungerande organisation för tillsyn och kvalitetsgranskning vilket sätter press på anordnarna. Men vem granskar kvaliteten på de beviljanden som Myndigheten för yrkeshögskolan gör?

Myndighetens slogan är "Rätt kompetens i rätt tid" men idag saknas metoder och rutiner för att se om det verkligen förhåller sig så. Vid de tillfällen en utbildning inte fungerar – är det fel på anordnaren, innehållet eller utförandet – eller är det helt enkelt en utbildning som inte borde beviljats från första början? Felaktigt beviljade utbildningar kostar inte bara samhället utan är också dyra för de studerande som offrat tid och studielån på en felaktigt beviljad utbildning.

Swedsofts kommentar:

Vi önskar framhålla vikten av att tillstyrka utredningens förslag "3.6.1 MYH bör som regel få möjlighet att föra över medel till kommande budgetår." Detta är ett viktigt förslag som vi anser bör beaktas och som inte tydligt adresseras i det nuvarande utkastet till remissvar."

Swedsoft anser också att Myndigheten för yrkeshögskolan borde ges i uppdrag att granska sin egen roll i de fall där utbildningar inte fungerat, exempelvis där anordnaren medger att det är svårt att attrahera sökande, där så kallat startbidrag betalas ut för tomma stolar, där det saknas arbetsplatsförlagda moment (LIA) och där examensgraden är märkbart låg.

Bästa hälsningar,

SWEDSOFT

Stefan Jakab, Generalsekreterare

+46 8 782 09 39

Teknikföretagens Branschgrupper AB

Storgatan 5

Box 5510

114 85 Stockholm

- *) *I Swedsoft samlas organisationer från hela Sverige som har intresse för mjukvaruutveckling. Vår styrka ligger i den stora bredd av medlemmar som finns i föreningen. Här samlas några av våra största svenska företag, unga start-ups och andra SME-bolag från olika branscher med akademi, institut, organisationer med mera. Tillsammans i föreningen arbetar vi för att stötta svensk mjukvaruutveckling och säkra Sveriges framtida konkurrenskraft tillsammans.*

www.swedsoft.se